

DEZVOLTAREA SPIRITULUI DE ECHIPĂ LA PREȘCOLARI PRIN INTERMEDIUL JOCURILOR CU SUBIECT PE ROLURI

Ludmila PELEVANIUC, *lect. univ., doctorandă,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți*

Summary: *The given article is talking about the high school age children's problem of developing team spirit in games of subject roles. The assignment because the strong educational factor of the high human qualities, moral formation of personality traits is the game, especially one with subject roles.*

Key-words: *game, creative game, team spirit, cooperation, forms of work.*

Realizarea cu succes a sarcinilor educației necesită o atenție deosebită față de problemele jocului copiilor.

În prezent, specialiștii în domeniul pedagogiei preșcolare recunosc în unanimitate că jocul, ca cea mai importantă formă de activitate specifică copiilor, trebuie să îndeplinească funcții educative de o largă amploare socială.

Jocul este pentru copii cea mai accesibilă formă de activitate, metodă de modificare a impresiilor, cunoștințelor obținute din lumea înconjurătoare. În joc se manifestă viu particularitățile gândirii și imaginației copilului, emotivitatea lui, spiritul activ, necesitatea crescândă de a comunica cu alți oameni.

Remarcabilul cercetător în domeniul psihologiei L. S. Vâgotski sublinia specificul irepetabil al jocului preșcolarilor, care constă în faptul că libertatea și independența jucătorilor se îmbină cu supunerea strictă, necondiționată regulilor de joc. O asemenea supunere benevolă regulilor are loc atunci, când aceste reguli nu sunt impuse din afară, ci reies din conținutul jocului, din sarcinile lui, când respectarea lor constituie farmecul principal al jocului.

În special, pentru jocurile cu subiect pe roluri este caracteristică prezența a două forme de relații între copii: imaginare, ce corespund subiectului, rolului interpretat și reale, ce se stabilesc între participanții la jocul comun.

Anume în jocuri cu subiect pe roluri, și nu în oarecare altă activitate, copilul are cea mai mare posibilitate să-și manifeste de timpuriu independența; să comunice din inițiativă proprie cu cei de o seamă cu el; să-și aleagă jucării și să folosească diferite obiecte, să învingă unele obstacole, legate logic de subiectul jocului, de regulile lui; să dezvolte spiritul de echipă, care presupune dezvoltarea și învățarea unor abilități și valori esențiale pentru copii: încredere, relații, ajutor reciproc, responsabilitate, cooperare, comunicare, sociabilitate, prietenie.

Dacă ne referim la conceptul spiritului de echipă, atunci acesta presupune tendința de a acționa conform cu principiile și interesele unui grup relativ restrâns din care face parte (Dima 2007: 280).

Prezentarea acestor aspecte este menționată în lucrări de specialitate psihopedagogică (L. Vâgotski, S. Cemortan, W. J. Botkin, J. Piaget, D. Elconin, A. Zaporojeț, U. Șchiopu, D. V. Mendjerițkaia, V. I. Ciudakova).

Conform problemei de cercetare, în cadrul experimentului am urmărit scopul de a dezvolta spiritul de echipă la copii de vârstă preșcolară mare (grupa pregătitoare) în timpul jocurilor cu subiect pe roluri.

Studiul experimental a inclus două grupe de copii din instituția preșcolară nr. 28 „Fulgușor” din mun. Bălți. Total supuși experimentului – 25 copii din grupa pregătitoare „Spicușor”.

Obiectivul general este crearea formelor de lucru ce vor contribui substanțial la dezvoltarea spiritului de echipă la copiii supuși experimentului (grupa pregătitoare „Spicușor”) în cadrul jocurilor cu subiect pe roluri.

Am efectuat experimentul formativ, prin care am programat realizarea sistematică a unor activități educaționale orientate spre lărgirea cercului de reprezentări ale copiilor despre aspectele mediului înconjurător și viața socială. Aceste reprezentări contribuiau direct la lărgirea continuă a subiectelor jocurilor cu subiect pe roluri, la stimularea imaginației reproductive și creatoare a copiilor.

În cadrul experimentului formativ, am promovat diverse forme de lucru cu copiii din grupa „Spicușor”, care au contribuit nu numai la lărgirea continuă prin conținuturile textelor literare a reprezentărilor despre mediul ambiant și viața socială, ci și la acumularea informației furnizate de texte pentru subiectele de joc.

Obiectivele acestor forme de lucru urmăreau atât stimularea imaginației reproductive și creative, cât și formarea competențelor de transfer al reprezentărilor acumulate anterior în cadrul activității verbal-artistice în jocurile cu subiect pe roluri.

S-au preconizat și s-au efectuat următoarele forme de lucru:

- a. observări în viața cotidiană;
- b. excursii;
- c. contemplarea și „lectura” imaginilor, a tablourilor;
- d. convorbiri și explicații;
- e. povestirea, recitarea și lectura textelor literare;
- f. dezlegarea ghicitorilor;
- g. tălmăcirea proverbelor.

Obiectivul cadru, realizat sistematic prin intermediul diferitelor conținuturi educaționale, era familiarizarea cu aspectele vieții sociale, cu relațiile oamenilor, inclusiv cu munca oamenilor din diferite sectoare.

S-au planificat și realizat excursii: la medic, la școală, la bibliotecă, la magazine (de textile, de vestimentație, de pâine), la alimentară, la piața de legume și fructe. Aceste excursii și convorbirile, explicațiile ce se făceau în timpul sau după excursii (în timpul liber), le-au generat impresii noi și o varietate de cunoștințe care contribuiau mereu la îmbogățirea subiectelor jocurilor. Prin aceste jocuri copiii reflectau tot mai multe aspecte ale vieții sociale, reproduceau activitatea adulților și comportarea lor.

De exemplu: „De-a mama”, „De-a familia”, s-au adăugat și jocurile „De-a magazinul”, „De-a meșterii”, „La medic”, „De-a biblioteca”, „De-a grădinița”, „De-a școala”, „De-a șoferii”, „De-a grădinarii”, „De-a livădarii”, „De-a gospodarii”, „La alimentară”, „La piață”, „La teatru”, „La muzeu”, „Cu uratul”, „Cu colinda”.

Paralel, copiii erau incluși și în alte forme de lucru.

De exemplu, lor li se propunea:

- 1) să privească și să analizeze conținuturile unor tablouri cu subiecte contemporane;
- 2) să audieze povești, povestiri;
- 3) să memorizeze poezii, ghicitori, să tălmăcească unele proverbe simple.

Aceste activități verbal-artistice au avut un impact pozitiv asupra jocurilor organizate de copii, deoarece li se ofereau și modele de adresări, relații demne de imitat. Copiii transpuneau în acțiunile și limbajul lor expresii frumoase, modele însușite anterior din conținuturile textelor audiate, diafilmelor, filmelor cu desene animate.

Un alt obiectiv cadru a fost acela de a-i învăța pe copii să îndeplinească corect rolul pe care și l-au ales independent sau la opțiunea colegilor.

E știut că rolul contribuie în mare măsură la alegerea și închegarea subiectului.

„Rolul, după cum relevă U. Șchiopu, oglindește o mare diversitate de conduite umane. El constituie modelul pe care copilul și-l selectează pentru a-l introduce într-un anumit joc”. Cu ajutorul rolului copiii redau (în măsura posibilităților) subiecte din viață, „reproduceau” atât meseriile și profesiile pe care le cunoșteau, cât și atitudinea lor față de persoane.

Experimentul a relevat faptul că rolurile ce apăreau în jocurile copiilor erau determinate de imaginile pe care ei le-au acumulat și păstrat despre anumite relații, acțiuni, profesii și persoane. Rolurile distribuite erau jucate în dependență de particularitățile individuale ale fiecărui copil, de preferințele și de unele interese ale lor.

În grupele pregătitoare copiii alegeau roluri mai diversificate și stabilite pe profesii: al educatoarei în jocul „De-a grădinița”, al învățătoarei în jocul „De-a școala”, al medicului în jocul „De-a spitalul”, al muncitorului în jocul „De-a uzina”, al vânzătorului în jocul „De-a magazinul”. Astfel, rolurile copiilor luau o formă mai complexă a subiectului social.

Alt obiectiv, propus în procesul experimentului, a fost evidențierea importanței materialelor didactice în organizarea și derularea jocurilor cu subiect pe roluri.

În scopul realizării acestui obiectiv, în camera grupei respective (pregătitoare), pentru jocurile cu subiect pe roluri, au fost amenajate centre de joc cu mai multe secțiuni, unde la dispoziția copiilor au fost puse materiale, jucării necesare.

Pornind de la convingerea că asigurarea didactică a jocurilor cu subiect pe roluri este un criteriu hotărâtor în alegerea subiectului și a rolului, s-au selectat seturi de jucării, imagini, tablouri, cărți, albume și elemente de „costume” necesare activității de joc. Materialele atractive, costumele ori elementele costumelor persoanelor de diferite profesii și specialități trezeau interesul copiilor, curiozitatea și dorința de a se juca. Cu ajutorul acestor accesorii ei prezentau subiectul de joc mult mai eficient, mai profund.

Selectarea tematicii și a materialelor didactice pentru amenajarea centrelor de joc cu subiecte sociale s-a făcut împreună cu copiii și în baza conținuturilor propuse din setul „Ne pregătim de școală”.

De exemplu, contemplând imaginile obiectelor desenate în setul dat (tema Medicina), copiii și-au pregătit pentru jocul „La medic” următoarele jucării: un termometru, tifon, vată, o geantă specială, o bonetă și un halat alb.

Problema principală care ne-a preocupat mult a fost cea a formării comportamentelor sociale în cadrul jocurilor cu subiect pe roluri, prin utilizarea materialelor didactice necesare fiecărui subiect, fiecărei teme. Ținând cont de afirmația psihopedagogilor că la vârsta preșcolară rolul contribuie la apariția unor transformări cantitative și calitative în dezvoltarea copilului și formarea personalității lui, în mod indirect, am propus copiilor un număr din ce în ce mai mare de subiecte și roluri. De asemenea, i-am provocat la discuții asupra rolurilor pe care doreau să le îndeplinească sau le-au îndeplinit deja. Copiii luau parte activă și la distribuția sau la alegerea rolurilor: ei hotărâu cui și ce rol i s-ar potrivi mai bine, cine ar îndeplini mai reușit un rol sau altul, în cadrul acestor discuții copiii menționau unele trăsături de caracter ale colegilor, evidențiau a cui voce s-ar potrivi mai mult pentru rolul dat, analizau, sintetizau, generalizau (în măsura posibilităților).

Ca urmare, fiecare dintre jucători accepta sau refuza rolul propus, ceea ce permitea copiilor să comunice, să stabilească anumite relații, să respecte anumite reguli de comportare, iar jocul propriu-zis și îndeplinirea rolului contribuiau la formarea unor competențe de activitate colectivă, de toleranță, cooperare și comunicare, de ajutor reciproc.

În felul acesta, regulile jocului aveau „o factură socială”. Ele reprezentau acele reglementări de natură internă sau externă prin care acțiunile copiilor erau organizate și corelate unele cu altele.

Era important și faptul că în cadrul jocurilor cu subiect pe roluri apăreau mai multe reguli determinate de rol.

De exemplu, în jocul „De-a școala” copiii mai întâi trebuiau să respecte regula de a-și lua ghiozdanele și a veni la școală, apoi cea de a scoate din ghiozdan rechizitele școlare: manualul, caietul, pixul și a le pune pe bancă; după aceasta de a asculta explicația învățătorului, de a scrie, a desena ceea ce li se propune; de a ședea liniștit și de a răspunde la întrebări, alternând răspunsul propriu cu cel al colegului. Ca rezultat, fără să-și dea seama, ei și-au organizat acțiunile proprii în concordanță cu realitatea, cu viața socială.

Astfel, s-a educat asiduitatea, stăpânirea de sine, competențele de autoanaliză și autoapreciere. Discuțiile care aveau loc între copii înainte de joc (cum se vor juca, ce rol vor îndeplini, ce jucării, materiale vor folosi și dialogurile de la sfârșitul jocului despre cine și cum a jucat, cum le-a reușit jocul în ansamblu) ne-au permis să aprobăm comportarea lor și să intervenim cu unele păreri despre felul în care ar fi trebuit ei să joace rolul, să se comporte pentru ca jocul să le reușească.

Copiii evidențiau unele valori necesare vieții sociale: hărnicia, dibăcia, deșteptăciunea, toleranța, bunătatea, respectul, stăpânirea de sine, simțul de solidaritate, compasiunea, răspunderea.

În cadrul experimentului formativ am organizat și jocul cu subiect pe roluri „De-a excursioniștii”.

Pentru o desfășurare eficientă a jocurilor cu subiect pe roluri am acordat o deosebită atenție amenajării sălii de grupă și pregătirii materialului necesar. Astfel în sală de grupă, am aranjat un colț – sector de activitate, dotat cu jucării și accesorii ce pot fi utilizate de către copii în joc.

Am pus la dispoziția copiilor un material bogat și variat: păpuși cu întreg materialul auxiliar (îmbrăcăminte, mobilier, veselă), jucării reprezentând diferite obiecte și ființe din viața reală și basme, jucării – animale, jucării – mijloace de transport, truse cu diferite materiale caracteristice anumitor profesii (poștaș, medic, aviator, agent de circulație, marinar), diferite materiale de construcție, precum și materiale ajutătoare pe care copiii le vor folosi în jocurile lor.

Eficiența jocurilor cu subiect pe roluri depinde și de temeinicia cuantumului de cunoștințe și de precizia vocabularului vizat de jocurile respective.

De aceea o atenție deosebită trebuie acordată pregătirii jocurilor cu subiect pe roluri.

Pregătirea jocurilor date constă, în primul rând, în familiarizarea copiilor cu situații de viață adecvate jocurilor respective și implicarea, însușirea și consolidarea vocabularului ce se referă la acestea.

Pregătirea jocurilor cu subiect pe roluri nu poate fi ruptă de problemele cunoașterii mediului înconjurător, fără de care nu se poate îmbogăți vocabularul sub

toate aspectele sale. De aceea în pregătirea fiecărui joc am pornit de la aspectele de viață cele mai pregnante ce pot să se reflecte în el.

Aceste aspecte, precum și corespondențele lor verbale (cuvinte, expresii, dialoguri), vor fi introduse treptat în cadrul jocului, pe măsura ce cunoașterea lor îmbogățește experiența copiilor și posibilitățile lor de exprimare.

În afară de familiarizarea copiilor cu aspecte de viață, în pregătirea jocurilor cu subiect pe roluri mai intră și verificarea cunoștințelor, eventual precizarea și consolidarea lor, în legătură cu dimensiuni, culori, forme, cunoștințe legate în mod corect de cuvintele pe care le vor folosi în joc.

În pregătirea jocurilor cu subiect pe roluri am folosit următoarele modalități de lucru:

- a. copilul răspunde la întrebările puse de educatoare, privind acțiunile redată în imagini;
- b. copilul povestește conținutul imaginii după un plan.

În continuare, prezint un exemplu de joc cu subiect pe roluri, pe care l-am desfășurat la grupa experimentală.

Pentru jocul cu subiect pe roluri „De-a circulația”, i-am familiarizat pe copii cu înțelesul și folosirea corectă a cuvintelor: pieton, vehicul, traversare, marcaj, stop, semafor, agent de circulație, intersecție, pasaj subteran, trotuar. Familiarizarea copiilor cu înțelesul acestor cuvinte am realizat-o prin:

1. întuirea unor imagini care reprezintă fiecare câte unul sau mai multe personaje, acțiuni și obiecte din cele enumerate mai sus. Copiii le vor denumi. Se insistă asupra înțelesului dublu al cuvântului stop (de obiect și comandă: Stai!, Oprește-te!);
2. convorbiri între educatoare și copil, educatoarea cerând copilului prin întrebări să denumească: stopul, marcajul, pietonul.

Exemple: Cine ne arată că putem trece strada? Pe unde traversăm? Cine dirijează circulația când nu este semafor? Pe unde circulă pietonii? Ce este un marcaj? Cine circulă pe partea carosabilă? Care sunt culorile semaforului și ce reprezintă ele?

În cazul în care, copiii n-au înțeles unele cuvinte, le-am explicat și le-am arătat însemnătatea obiectului sau acțiunii pe care o desemnează și i-am pus să formuleze propoziții cu cuvintele învățate, pentru a verifica dacă acestea au fost însușite în mod corect atât din punct de vedere al pronunției, dar și al semnificației lor.

Exemple: Agentul de circulație dirijează traficul auto. Pietonii traversează strada pe la marcajul pietonal. Autovehiculele circulă pe partea carosabilă, iar pietonii pe trotuar.

Observările și analizele comportamentului copiilor prin intermediul jocurilor cu subiect pe roluri, ne-au condus la următoarele concluzii:

1. Succesul jocurilor cu subiect pe roluri, organizate în mod independent de către preșcolari, depinde în mare măsură de pregătirea lor pentru aceste jocuri, de lucrul ce se efectuează anterior cu copiii.
2. Reieșind din acestea, am stabilit că la copiii grupei experimentale datorită formelor de lucru și jocurilor cu subiect pe roluri care au fost organizate și desfășurate, s-au dezvoltat relații de colaborare și cooperare.
3. Jocul cu subiect pe roluri are un rol foarte important și în dezvoltarea personalității „de colectivitate”, „spiritului de echipă”. Acest fapt nu numai pentru că asi-

gură dezvoltarea copilului din toate punctele de vedere, ci și pentru că în dezvoltarea omenească, jocul este prima formă de activitate în care apar și se dezvoltă relațiile sociale.

4. Valoarea educativă a jocurilor cu subiect pe roluri constă în faptul că ele generează emoții și sentimente morale. Impresiile pe care le primește copilul din realitatea înconjurătoare și pe care le prelucrează în jocurile sale au pentru el adânci rezonanțe afective. El își trăiește sincer rolul și simte puternic ceea ce întruchipează.
5. Jocul cu subiect pe roluri este cea mai răspândită și îndrăgită activitate, prin el copiii prelucrează și transpun pe plan imaginar impresiile pe care le au despre realitatea înconjurătoare, acesta reflectând raportul dintre copil și mediul social.

Conchidem că, problema dezvoltării spiritului de echipă la copii de vârstă preșcolară mare în cadrul jocurilor cu subiect pe roluri este actuală, deoarece factorul puternic de educare a înaltelor calități umane, de formare a trăsăturilor morale ale personalității îl constituie jocul, dar mai ales cel cu subiect pe roluri.

Referințe bibliografice

1. Cemortan, Stela, *Valențele educației: Experiența curriculară a educației preșcolare*, Chișinău, Editura Stelpart, 2005.
2. Dima, Eugenia; Cobeț, Doina, *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Chișinău, Editura „Arc”, „Gunivas”, 2007.
3. Mendjerițkaia, D. V., *Despre jocul copiilor*, Chișinău, Lumina, 1985.
4. Socoliuc, Nina; Cojocaru, Victoria, *Fundamente pentru o știință a educației copiilor de vârstă preșcolară*, Chișinău, Editura Cartea Moldovei, 2005.
5. Бондаренко, А. К.; Матусик, А. И., *Воспитание детей в игре: Пособие для воспитателя дет. сада*, Москва, Просвещение, 1983 г.
6. Воронова, В. Я., *Творческие игры старших дошкольников*, Москва, Просвещение, 1981 г.
7. Жуковская, Р. И., *Творческие ролевые игры в детском саду*, Москва, Академия педагогических наук РСФСР, 1960 г.
8. Запорожец, А. В.; Усова, А. П., *Психология и педагогика игры дошкольника*, Москва, Просвещение, 1966 г.
9. Зворыгина, Е. В., *Первые сюжетные игры малышей*, Москва, Просвещение, 1988 г.
10. Чудакова, В. И., *Воспитание коллективизма средствами сюжетно-ролевой игры*, Минск, «Нар. асвета», 1971 г.
11. Эльконин, Д. Б., *Игра в детском возрасте и дети в игровом пространстве/Мир психологии*, № 4, 1998 г.